

Opeens dalen

VIETNAM 1992

„Wakker worden! Wakker worden! Het is vijf uur, we moeten weg! Mijn chauffeur komt ons over een halfuur ophalen!”

Vijf uur 's ochtends? Een chauffeur? Welke chauffeur? Waar heeft hij het over? (...) Ik doe mijn ogen open, gedesoriënteerd en slaapdronken, en neem de ruimte in me op. Pasje staat aan het voeteneinde van mijn bed.

‘Pasje’, zo noem ik Willem Van der Pas, met wie ik al dertien jaar een relatie heb. We zijn in Vietnam, waar hij zes maanden geleden naartoe is verhuisd om twee filialen voor de ING Bank op te zetten. Nu trakteert hij me op een vliegreisje naar de kust. Zijn rechterhand Mr. Hung – ‘Meneer Fix-it’ noemt Pasje hem – zal ons naar Ho Chi Minh City Airport brengen, waar hij me gisteravond ophaalde, vers uit New York.

Pasje glimlacht verontschuldigend. Hij weet dat ik het haat zo vroeg op te moeten staan, zeker als ik last heb van jetlag. Vijf uur 's ochtends? Hoe haalt hij het in zijn hoofd? Hij draagt de badjas waar zijn moeder BRED, LEIDEN, SANTIAGO op heeft laten zetten.

Het is een leuk cadeau. Pasje straalt iets heerlijk uit in die badjas. Ik ben dol op de relaxte luiheid die hij uitademt, zijn trage voorbereiding op de dag. Zijn ritueel van koffie zetten. Een kop voor mij in bed en voor hemzelf aan tafel. Hij vertrekt graag op tijd naar het vliegveld; hij houdt van een langzame en grondige voorbereiding. Ik geef de voorkeur aan een snelle en slordige. Vooral als ik dan een halfuur langer kan slapen. Maar ik houd van hem. En van de koffie.

Nadat ik die rustig, met kleine slokjes, heb opgedronken, heb ik nog acht minuten over om te douchen en me aan te kleden. Pasje probeert zijn irritatie en *Reisefieber* te verbergen. Als we toch nog op tijd de kamer verlaten, geeft hij me een kus.

„Goed gedaan,” zegt hij. (...)

Een maand na de tragische vliegramp in de Franse Alpen verschijnt een autobiografisch boek van Annette Herfkens. Zij overleefde in 1992 een vliegtuigcrash in de jungle van Vietnam. Als enige. Een voorpublicatie.

We veel te snel

New York altijd zie eten wanneer we in Chinatown ontbijten.

Pasje komt naar me toe met onze boarding-passes in zijn hand. „We moeten naar het vliegtuig lopen,” zegt hij. „Er rijden hier geen bussen.” Ik volg hem de trap af naar de landingsbaan. (...)

Als we eindelijk bij ons vliegtuig zijn aangekomen, zakt de moed me in de schoenen. Het is minuscule! En ik heb claustrofobie.

„Daar stap ik niet in,” roep ik. „Dat kan ik niet en dat weet je!”

Blijkbaar is Pasje voorbereid op deze reactie. „Ik weet het. Maar ik weet ook dat je het kunt. Alsjeblieft? Doe het voor ons? Het is de enige manier om naar de kust te gaan.” (...)

Ik dwing mezelf de trap naar de achterkant van het vliegtuig op te lopen. Als ik binnen ben, raakt mijn hoofd bijna het plafond. Direct draai ik me om.

„Laat me eruit!” smeek ik. „Ik kan het echt niet!”

Maar Pasje blokkeert de uitgang. Ik hamer met mijn vuisten op zijn borstkas. Hij pakt ze stevig vast en dwingt me hem aan te kijken.

„Het is maar twintig minuten. Alsjeblieft!”

Mijn hart klopt in mijn keel, maar ik loop met hem mee naar de derde rij stoelen. De derde van vijftien, tel ik. Ik ga aan het gangpad zitten. De Vietnamese passagier aan de andere kant van dat pad zou ik zo kunnen aanraken. Net als het plafond, daarvoor hoef ik mijn arm niet eens uit te strekken. Mijn knieën duwen tegen de blauwe stoel voor me. Pasje doet zijn gordel om, die over

zijn borst glijdt als de veiligheidsgordel in een auto. Ik schud de mijne van me af; zonder gordel voel ik me al opgesloten genoeg. Om me af te leiden zeg ik in mijn hoofd gedichten die ik op school heb geleerd op. (...)

We gaan opstijgen. Nu bewegen we tenminste.

Ik fixeer mijn blik op het horloge van Pasje: een Rolex uit 1940, die ik vorig jaar voor hem heb gekocht in Washington DC toen ik 30 werd. (...)

De tijd kruipt voort; ik tel af. Maar na de beloofde twintig minuten zetten we de landing nog steeds niet in.

„Waarom dalen we nog niet?”

Het is nog donker buiten. We passeren een heleboel fietsers, allemaal met een driehoekige strohoed op het hoofd en een zakdoek voor het gezicht.

Onze koplampen verlichten hun pyjama-achtige kleding. Zo te zien zijn er hele gezinnen op weg, soms met zijn allen op één fiets. (...)

Hung zet ons af op het vliegveld en Pasje geeft hem een lijst met dingen die hij moet doen in zijn afwezigheid. Daar gaan we dan, eindelijk. Nu Pasje en ik samen op weg zijn, voel ik me meer op mijn gemak; dit is wat we gewend zijn te doen. Eindelijk kan ik genieten van de andere cultuur. Naast me zit een man die luidruchtig zijn soep slurpt, zoals de Chinese handelaars die ik in

vraag ik aan de stewardess. „Onze vlucht duurt vijftien minuten,” antwoordt ze met een professionele glimlach. Ik kijk naar Willem, die zijn ogen schuld bewust neerslaat. „Ik wist dat het de enige manier zou zijn,” zegt hij. Ik wil opstaan en vluchten, maar ik kan nergens naartoe. Mijn hart bonkt in mijn keel. Pasje streelt mijn arm, maar ik schud hem van me los.

„Hoe kun je me zo er in laten lopen?” snauw ik door opeengesklemde kaken. Ik kijk naar het horloge. Negenenvertig minuten. Nog zes te gaan.

Opeens dalen we, maar het gaat veel te snel. Het lijkt of het vliegtuig in grote vaart naar beneden valt.

Nu kijkt Pasje me recht aan. „Hier houd ik nou niet van,” zegt hij zenuwachtig.

„Natuurlijk zakt zo’n klein rotvliegtuigje met zo’n noodgang omlaag!” antwoord ik. Als ik de angst in zijn ogen zie, voeg ik er zachtjes aan toe: „Het is gewoon een luchtzak, maak je geen zorgen.”

We horen de motoren aantrekken. Maar het vliegtuig valt opnieuw. Weer trekken de motoren aan. Iemand slaakt een gil. Pasje grijpt mijn hand vast, en ik pak de zijne.

Duisternis.

(...) Ik word wakker en hoor de vreemde geluiden van het oerwoud om me heen. Ik zie de wilde begroeiing door een reus-

achtig gat in de voorkant van de romp van het vliegtuig. Het is tegelijkertijd griezelig stil en vreemd luidruchtig.

Ik zit nog in het vliegtuig. Klem onder een stoel. Er drukt iets op me. Een dood lichaam. Ik probeer het van me af te duwen. Dat lukt niet. Ik ruk mijn benen onder de stoel vandaan, wat me een aantal diepe sneeën oplevert. Dan zie ik Pasje aan de andere kant van het gangpad. Hij ligt in zijn stoel, die op de een of andere manier achterstevoren terecht is gekomen. Hij heeft een glimlach rond zijn lippen. Een lief glimlachje. Hij is dood.

Ik moet in shock de cabine zijn uit geklommen, want het volgende wat ik me herinner is dat ik buiten het vliegtuig op de grond zit midden in de jungle. Op ontelbaar veel takjes. Alles doet pijn. Ik kan me niet bewegen. Ik kijk naar mijn blote benen. Mijn wikkrok is verdwenen. Op mijn linkerknie zit een grote gapende wond. Mijn rechtervoet is overdekt met bloed; zo te zien is mijn enkel ontveld. Maar mijn scheenbeen ziet er het ergste uit: ik zie het bot! Het is blauwig en ligt tien centimeter open, door lagen vlees heen. Het lijkt wel een bladzijde in een biologieboek. In mijn schrik maak ik een schokkerige beweging en voel een pijnscheut in mijn heupen. Ik probeer te gaan zitten, maar de pijn in mijn borstkas weerhoudt me ervan. Mijn ademhaling is zwak en oppervlakkig. Wat is er gebeurd? Waar ben ik?

Ik kijk om me heen. Ik zit op een berghelling, onder bomen, tussen dikke begroeiing. Overal liggen stukken van het vliegtuig. Het heeft zijn vleugels verloren en de cockpit is losgescheurd. Alles is groen. En die jungle geluiden! Hoe meer ik ernaar luister, hoe doordringender ze lijken te worden.

Er liggen mensen op de berghelling, ten zuiden van de brokstukken. Vanuit de romp klinkt gekreun. Een meter of drie van me vandaan ligt een Vietnamees meisje hard te kermen; iets hoger op de berg ligt het levenloze lichaam van een man. Opeens dringt tot me door dat naast me iemand rechtop zit: een Vietnamese man. Hij leeft en praat tegen me. In het Engels.

„Ik ben heel belangrijk,” zegt hij. „Ze komen me heus zoeken.”

„Dat is ze geraden!” antwoord ik. Ik voel me getroost door zijn woorden, door zijn aanwezigheid. We trekken ons terug in onze pijn. De

volgende uren kletsen we af en toe eventjes, allemaal op mijn initiatief. Wanneer denkt hij dat de reddingswerkers zullen komen? Als ik zie dat hij verzwakt, smeek ik: „Ga alsjeblieft niet dood... We moeten water zoeken.”

„Ik heb al wat gedronken,” fluistert hij.

Mooi is dat! denk ik. Ik heb een vieze en kleverige smaak in mijn gortdroge mond. „Mag ik ook wat?” vraag ik. Vastberaden sluit hij zijn ogen; hij ademt steeds moeilijker. „Ga alsjeblieft niet dood, laat me alsjeblieft niet achter!” zeg ik. Hij geeft geen antwoord. Nu schreeuw ik bijna: „Laat me hier niet alleen achter!” Maar hij heeft moeite met ademen. Ik zie het leven uit hem wegvloeien. Hij haalt voor het laatst adem. Dan is hij er niet meer. Ook het Vietnamese meisje dat net nog zo hard lag te kreunen is nu stil. Er klinkt geen enkel geluid, er is geen enkele beweging van de andere passagiers. (...)

Iedereen is dood. Ik zit hier. In de jungle. Alleen. Ik kijk om me heen, zie de lichamen, de losgescheurde onderdelen van het vliegtuig; de bladeren van de enorme planten. Ik luister naar mijn ademhaling. Die klinkt even moeizaam als ze voelt; mijn borstkas doet pijn. Heel erg! Maar ik adem wel. Luid en duidelijk.

Ik observeer: de geluiden, de jungle, de bladeren, het vliegtuig,

Turbulentie
Uitgeverij
Boekeryj, €20.

de lichamen. En mezelf, liggend op een bed van takjes. Scherpe takjes. Ik beweeg een beetje. Dat doet pijn. Mijn heupen doen pijn. Alles doet pijn. O, God, help me. Help me! (...)

Ik probeer niet meer op mezelf te letten en concentreer me op de bladeren. Op de onderdelen van het vliegtuig. Op de lichamen. Het Vietnamese meisje is gestorven met een gebalde vuist. De man naast me ziet er zowel vredig slapend als dood uit. Net zoals Pasje, met die lieve glimlach... Niet aan Pasje denken. Niet aan Pasje denken. (...)

Ik tuur door het bladerdak naar de lucht. Er hangen wolken, maar zo te zien zijn het geen regenwolken. Dit is toch het regenseizoen? Had ik me nou maar beter ingelezen voor de reis. Ik zie geen vliegtuigen. Waar blijft het volgende? Dat zal ons toch wel zien? Ik heb geen flauw idee waar ik ben. Ik weet alleen dat de oerwouden hier oneindig groot zijn. Volgens mij liggen we hoog op een berg. Wie weet hoe ver we van alles vandaan zijn? Ik heb niet eens op de landkaart gekeken! Ik weet niet eens in welke richting we vlogen. Pasje is mijn kompas. Niet aan Pasje denken! (...)

Ik kijk naar mijn voeten, die uit de van de Vietnamese man geleende

broek steken. Ze zijn opgezwollen. Mijn lievelingsschoenen, gevlochten krokodillenleren mocassins van de Corte Ingles, snijden zich een weg in blauwig vlees dat eruitziet of het van een ander is.

Ik pak mijn tasje. Wat gek dat ik dat nog heb. Ik kijk wat erin zit: heel basale reisspulletjes. Geen portemonnee. Pasje heeft het geld. Geen horloge. Pasje heeft het horloge. Niet aan Pasje denken. Geen telefoon. Ik heb altijd een telefoon bij me, alleen al om Jaime te bellen, mijn directe collega bij Banco Santander.

(...) Woensdag pas verwacht Jaime weer een telefoontje. Tot die tijd zal niemand me missen. Als hij donderdag nog niets van me heeft gehoord, slaat hij alarm, dat weet ik zeker. Luidkeels, hem kennende. Het is nu zaterdag. Zaterdag, zondag, maandag, dinsdag. Nog vier dagen tot het woensdag is; nog vijf dagen tot het donderdag is. Ik denk aan Jaime. Wat zou hij zeggen als hij wist waar ik was? (...)

Mij zal niemand gaan missen tot woensdag. Wat heb ik verder aan deze spullen? Ik overweeg een sigaret op te steken, maar zie daar van af. Misschien is dit een goed moment om eindelijk te stoppen met roken. Pasje zou trots op me zijn. Hij zou het niet geloven. Niet aan Pasje denken!

Ik heb eten en drinken nodig. Maar het komt niet in me op de koffer van de dode Vietnamese man naast me te openen. En al helemaal niet om terug te keren naar de cabine van het vliegtuig, waar de lichamen zijn. Ik durf niet eens over mijn schouder te kijken. Ik blijf waar ik ben, kijk de berg af en zeg tegen mezelf dat dit echt is. Dat dit is waar ik ben. Dat ik geen water heb. Lieve God, help me dit te overleven. Mijn mond is droog. Zo droog.

Mooi hoe de zon door de bladeren schijnt. Ik heb het normaal gesproken niet zo op bos- sen, hou meer van water. Maar dit is prachtig!

De zon gaat onder. Ergens. Ik kan hem niet zien door het bladerdak heen. Het wordt snel donker. Ik kijk op het horloge. Zes uur. Tijd om te gaan slapen? Waarom niet. Ik ben niet bang. Ik vraag me af waarom niet. Ik ben nog nog nooit zo van God en alleman verlaten geweest. ■

Turbulentie verschijnt woensdag.

Recensie

Levensles

AUTOBIOGRAFIE ★★★★★☆

Annette Herfkens was 31 toen zij in november 1992 met haar geliefde Willem van der Pas (36) in een klein passagierstoestel stapte, op weg van de Vietnamese hoofdstad naar de kust. Wat een romantische trip moest worden, veranderde in een tragedie. Het vliegtuig met 31 inzittenden crashte. Alleen Herfkens (een zus van PvdA-politica Eveline) overleefde. Ze lag bijna een week zwaargewond tussen dode medepassagiers in de jungle. Haar boek is een dramatisch relaas vol bizarre details, zonder veel poespas genoteerd. *Turbulentie* gaat, behalve over de vliegcrash, ook over Herfkens jeugd in een welgesteld gezin en haar carrière als *high potential* in het internationale bankwezen. Eenmaal hersteld, trouwde Herfkens met een collega. Ze gingen in New York wonen en kregen een dochter en een autistische zoon. Voor die zoon stopte ze met werken. Wat de auteur wil overbrengen met haar boek is dat gelukkig zijn niet is 'krijgen wat je wilt,' maar 'willen wat je krijgt.' Geen geringe prestatie, in haar geval. —Inge van den Blink